

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Угрімова І.В., кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4641-1051>

Управлінський облік є важливим компонентом системи управління підприємством і це дозволяє забезпечувати ефективний процес прийняття рішень, що робиться на основі якісної облікової інформації. Теоретичний аналіз показав, що особливістю управлінського обліку є його гнучкість і адаптивність до потреб конкретного підприємства. На відміну від фінансового обліку, який підлягає суворому регулюванню, управлінський облік характеризується відсутністю уніфікованих стандартів, що дозволяє використовувати різноманітні методики залежно від галузі, масштабів діяльності та стратегічних завдань організації. Тож його ключова особливість полягає у спрямованості на внутрішні потреби управління, що дозволяє адаптувати методи та форми до конкретних умов функціонування організації.

Управлінський облік посідає важливе місце в сучасній системі управління підприємством, адже забезпечує керівництво інформацією, необхідною для ефективного прийняття рішень в умовах мінливого бізнес-середовища. Його ключова роль полягає у створенні, аналізі та використанні даних, що дозволяють менеджерам різних рівнів оцінювати стан ресурсів підприємства, визначати напрямки розвитку, розробляти стратегії й адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Відсутність єдиного жорсткого регламенту управлінського обліку надає підприємствам значну свободу у його впровадженні, що дозволяє адаптувати систему обліку до специфіки діяльності та стратегічних цілей кожного суб'єкта господарювання.

Існує велика кількість визначень поняття «управлінський облік» в науковій літературі. Наприклад, М. Чумаченко вбачає управлінський облік як цілеспрямований розвиток усього бухгалтерського обліку, який має перетворитися в надійного постачальника інформації для потреб управління, тобто через призму інформаційної функції [1].

Задорожний З.-М.В. та Аверкин Я.Ф. говорять: «управлінський облік трактують через призму систематизації й аналізу даних, вважаючи його системою підготовки і економічної інтерпретації інформації для

формування стратегічних рішень. Управлінський облік – це інтегрована система збору, обробки та передачі інформації внутрішнім користувачам щодо доходів і витрат підприємств з метою забезпечення ефективного управління собівартістю та отримання позитивного фінансового результату» [2, с. 117].

С. Голов та В. Єфіменко розглядають «управлінський облік» як процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів, тобто зі сторони планування, оцінки та контролю [3].

Враховуючи вище зазначені визначення, управлінський облік розуміється в більш широкому сенсі як інформаційна підсистема системи управління підприємством, яка здатна об'єднати в собі різні методи управління і підпорядкувати їх досягненню єдиної мети [4]. А найбільш загально прийнятим визначенням, яке найточніше надає розуміння поняття, є наступне: «Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки та контролю всередині організації і для забезпечення ефективного використання ресурсів» [5].

Згідно із Законом України [6], підприємства самостійно визначають форми, методи та правила ведення управлінського обліку в залежності від своїх потреб, що надає йому гнучкості й індивідуальності. В цьому полягає специфіка даного обліку: він орієнтований виключно на внутрішні потреби підприємства. На відміну від фінансового обліку, який передбачає жорсткі правила та стандарти, управлінський облік характеризується значною варіативністю, що дозволяє керівникам використовувати різні методики залежно від конкретних управлінських завдань.

В управлінському обліку використовуються численні терміни та поняття, які можуть мати різне значення залежно від контексту. І це свідчить про необхідність чіткого розуміння цілей, на які спрямований аналіз.

В системі управлінського обліку припустимі певні наближення й оцінки, особливо на етапах планування чи прогнозування. Абсолютна точність даних не завжди є необхідною, якщо це не критично для ухвалення рішень. Така гнучкість дозволяє швидко реагувати на зміни, водночас залишаючи можливість для уточнення інформації, при необхідності.

В реальних умовах прийняття управлінських рішень повна інформація про об'єкт управління рідко буває доступною, може бути значний дефіцит необхідних даних і це змушує менеджерів спиратися на наявну інформацію, використовуючи власну інтуїцію, досвід і аналітичні методи для заповнення прогалів. Ведення управлінського обліку на підприємстві значно в цьому допомагає. Дані управлінського обліку завжди є частиною загальної управлінської інформації. Синтез даних із різних сфер, який використовується менеджерами забезпечує більш обґрунтований підхід до управління підприємством.

Правильно організована система управлінського обліку допомагає підвищення ефективності управління якщо її використовувати як потужний інструмент, чим вона є насправді.

Загалом управлінський облік охоплює процеси виробничо-господарської діяльності, які відображаються в облікових даних і слугують базою для аналізу, планування та прогнозування. Це створює цілісне уявлення про діяльність підприємства, дозволяючи ухвалювати ефективні та виважені рішення. Об'єктами управлінського обліку є витрати, доходи, внутрішня звітність, що забезпечує зв'язок між операційними діями та стратегічними цілями. Їх ефективне управління сприяє оптимізації ресурсів і виявленню ключових напрямків розвитку.

Основним завданням управлінського обліку є забезпечення керівництва інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Інші завдання орієнтовані на підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки вони забезпечують можливість реагування на зміни вчасно і оптимізувати процеси та покращити управлінські рішення. Результатом виконання таких завдань є формування чіткої й структурованої інформації, яка стає основою для ухвалення рішень на різних рівнях управління.

Значення управлінського обліку в системі управління підприємства дуже велике: управлінський облік забезпечує комплексну оцінку діяльності; він дозволяє оптимізувати процеси й ресурси, приймати обґрунтовані рішення та прогнозувати майбутні результати; виконує важливу роль у формуванні стратегії підприємства. Отримана як результат управлінського обліку інформація стає основою для формування обґрунтованих рішень. Вони дозволяють зменшувати витрати, оптимізувати виробничі процеси, підвищувати рентабельність та конкурентоспроможність підприємства.

Місце управлінського обліку в системі облікової інформації дуже велике: він інтегрує дані з фінансового, виробничого та інших видів обліку, утворюючи комплексну систему, яка дозволяє всебічно оцінювати діяльність підприємства. Управлінський облік функціонує як

ланка між інформаційними потоками та управлінськими діями, що дозволяє ефективно використовувати ресурси підприємства, оцінювати результати діяльності та розробляти стратегії для досягнення поставлених цілей.

Сучасним роботодавцям дуже потрібні фахівці з управлінського обліку. З практичної точки зору управлінський облік можна звести до трьох основних пунктів: 1) вміння аналізувати витрати і прибуток та оцінювати рентабельність; 2) розробка фінансових стратегій та оптимізація діяльності підприємства; 3) знання методів розрахунку собівартості продукції та управління витратами.

Управлінський облік є ключем до прийняття рішень на керівному рівні, такі знання дуже цінуються.

Отже, управлінський облік є універсальним інструментом, який забезпечує підприємство не лише оперативною інформацією для прийняття рішень, але й аналітичними даними для розробки стратегій і планів. Його значення в сучасному бізнесі важко переоцінити, адже він дозволяє досягати ефективності, підвищувати конкурентоспроможність і адаптуватися до мінливих умов ринку.

Управлінський облік виступає основою інформаційної системи підприємства, яка забезпечує менеджмент релевантними даними для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей. Його функції спрямовані на оптимізацію управління ресурсами, зниження витрат, підвищення продуктивності та забезпечення конкурентних переваг. Завдяки інтеграції з іншими обліковими системами (фінансовою, податковою, виробничою тощо), управлінський облік дозволяє отримати цілісну картину діяльності підприємства, що є запорукою його успіху в довгостроковій перспективі.

Дослідження підтвердило, що значення управлінського обліку полягає не лише у створенні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, але й у забезпеченні оптимізації ресурсів, у підвищенні конкурентоспроможності та адаптації до впливу зовнішнього середовища. Все це робить управлінський облік необхідною складовою ефективного управління сучасним підприємством.

Література:

1. Чумаченко М.Г. Управлінський облік потребує підтримки. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. № 5. С. 3-7.
2. Задорожний З.-М.В., Аверкин Я.Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 1. С. 114-120.

3. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. Київ, 1996. 554 с.

4. Косташ Т.В., Смола М.Р. Роль управлінського обліку в прийнятті управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2567/1/Kostash%20Т.%2С%20Smola%20%D0%9C.%20_article.pdf

5. Шевців Л.Ю. Управлінський облік: навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2022. 642 с.

6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, поточна редакція 03/09/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 14.02.2025).

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Янчева А.М., кандидат економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1231-531X>

Акімова Н.С., кандидат економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8608-8757>

Спіцина Н.В., кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет міського
господарства ім. О.М. Бекетова, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7903-3504>

Розробка та реалізація продуманої концепції та надійної системи забезпечення економічної безпеки організації є необхідними умовами забезпечення її економічної безпеки (спроможності), своєчасного попередження, виявлення та усунення можливих небезпек і загроз, нейтралізації ризиків.

Важливими факторами забезпечення економічної безпеки організації є її ресурсні можливості, моделювання загроз, послаблення впливу дії деструктивних (негативних) чинників (невизначеності тощо), відповідне меті та завданням організації інформаційне забезпечення, оптимізація ухвалюваних управлінських рішень, а також узгодження інтересів і цілей усіх учасників організації.